

I HANS EGEDE ÅRET

SEXUALNORMER MELLEM UGIFTE I GRØNLAND FØR OG NU

Læge *Gunnar Aagaard Olsen*

»Hos nogle er det brugeligt, at de føre den unge Sæl-Hunds-Fanger til en Pige, som man er forsikkret paa, svarer til Navnet, for at lade hende haand-føre til et eget sted, alt i den Tanke, at det skal tjene ham til stor Lykke.«

Lars Dalager »Grønlandske Relationer, Frederikshåb, 1752.«

Lars Dalagers næsten romantiske anekdote er blandt de mange brudstykker af muligt oprindelige eskimoiske normer og holdninger til kønslivets tildragelser, man møder i Grønlandslitteraturen. Hver skribent skriver dog udfra tidens og egne forudsætninger. Nogle objektivt, nøgternt refererende, andre tendentiøst. Brudstykkerne kan nok samles til et vist mønster, men man må erindre sig, at det i højere grad er de lærde end godtfolk, der har givet bidrag dertil, og ganske specielt, at det er det europæiske tankesæt, der ligger bag. En egentlig grønlandsk beskrivelse af den eskimoiske kulturs sociale normer for seksuel adfærd er det ikke lykkedes at opspore.

Før.

Forud for Hans Egedes landing i Grønland er de beretninger, der omtaler seksuelt betonedede hændelser, få og stærkt præget af at være øjebliksindtryk. Når *Frobisher* og *Feykes Haan* omtaler, at „*De lever indbyrdes ærbare og kyske*“, må det tages med samme forbehold, som når *Olearius* beretter, „*at Kvinderne ombord på de fremmede Handelsskibe solgte Tøjet af Kroppen*“, og *Feykes Haan*, der omtaler, at nogle af de grønlandske kvinder for knappenåle eller perler „*viser vore Folk, hvad Almagt, Natur og Skamfølelse forbyder os at stille til Skue*;“ eller *Danells* beskrivelse af samme iagttagelse 10. juli 1652. Om ikke andet, viser disse beretninger dog, at der

Da artiklen, udover at være en status foranlediget af 250 året, også har karakter af arbejdshypotese for udarbejdelsen af en mere omfattende publikation over samme tema, er enhver kommentar – positiv såvel som negativ – meget velkommen. Adressen er da: Søvang 9, 3460 Birkerød

som venteligt også indgik seksuelle ydelser som led i tuskhandelen. Selvom meget tyder på, at det var de gifte koner, der fik disse ydelser pålagt, kan man dog ikke se bort fra, at denne – omend sporadiske – kontakt med europæiske seksualnormer kunne have en vis indflydelse på eskimoisk adfærdsmønster. Med de danske missionærer og kolonisters bosættelse i Grønland følger de mere fyldige beskrivelser af befolkningens levned og sæder. Det indtryk, disse tidlige tilsyneladende objektive beretninger giver af de seksuelle normer blandt de unge ugifte og de gifte grønlændere, er, som det fremgår af de efterfølgende citater, ret ensartet:

Hans Egede: „De unge leve meget tugtige og ærbare, Det 6te Buds Synder angaaende, da haver vi aldrig aabenbare sect eller fornummet nogen Utugt af dem at bedrives enten med Ord, Geberder eller Gierninger, undtagen en iblandt de Giffte brugelig Hoere Leeg.“

„Udi 15. Aar jeg var udi i Grønland, veed jeg ikkun 2. eller 3. Piger, som uden Ægteskab ere blevne besvangrede, thi de holde Sligt for en stor Skam.“

„Et heelt Aar maa gaae forbie, førend de, uden Blusel, kand have Børn, skeere det før, da blive de lignede ved Hunde. Disligiste, om en Qvinde tit føder Børn. De nye-gifte ere og i Begyndelsen meget skamfulde, for at de af Jomfruer ere blevne til Koner.“

Lars Dalager: „Løsagtigheds Synd ere vel Grønlænderne hengivne til, dog ikke i den Grad som andre Nationer. Pigerne i deres første modne Aar stille sig ogsaa meget kydske an, thi ellers forspilde de gandske deres Lykke, at komme i Ægtestand med en Ungkarl. Men derimod, om de forkastes eller blive unge Enker, regne de det ikke saa høye, og som man meget sjelden skal høre, at en Pige bliver besvangret, saa seere man derimod mange udstødte Qvinder at avle lige saa mange Børn, som rette Ægte-Koner.“

David Cranz: „Die Grönländer führen dem äusserlichen Ansehen nach ein ziemlich züchtiges Leben, und man hört und sieht keine unanständige Worte oder Handlungen.“ „Ledige Leute verschiedenen Geschlechts scheinen gar keinen besondern Umgang miteinander zu haben –.“

Oplysningerne om, hvor sjældne de uægteskabelige fødsler var tidligt efter kolonisationen, må opfattes som en vægtig bekræftelse på de øvrige beretninger fra tiden.

Bent Jensen omtaler i tidsskriftets augustnummer flere af de seksuelle normer i ægteskabet og påpeger, hvorledes disse normer tjener til at befæste det givne samfunds stabilitet og kontinuitet. En illustrerende kontrast mellem sociologiens erkendelsesniveau i 250 året og datidens fordømmelse af, hvad man opfattede som de løse sæder i ægteskabet.

Konflikten mellem de europæiske og eskimoiske sociale normer fører til, at man 60 år efter kolonisationen kan observere de første tegn på en ændret holdning hos

nogle af de unge. I *Egede Saabys* dagbog fra 1770–78 ses, at – „*de unge Karle see sig sædvanlig om efter en Kone, saasnart de troe sig i Stand til at underholde hende, men ikke før. Alligevel er Ungdoms-Udsvævelser uanstændige iblandt dem, og høres yderst sjelden. Ikkun een Pige, i alle de Aar jeg har opholdt mig i Landet, var bleven frugtsommelig ved sin Kjæreste inden Brylluppet, og maatte høre nok for sin Uforsigtighed. Men denne afholdenhed har kun egentlig Sted blandt Landets egne Folk af begge Kjøen; mod de Danske ere derimod mange Piger næsten forekommende.*“ Banquecommissair Collin går i sine notater fra 1798–1807 et skridt videre – „*I Godmodighed og Sædelighed have Sydlændingerne et afgjort Fortrin for det nordlige Grønlands Beboere, hvortil aarsagen formenes at maatte søges deri, at de sidste, ved Hvalfangsten og den deraf flydende nøjere Omgang med de for en stor Deel usædelige Matroser, saavel Danske som af de fremmede Nationer, ere komne længere tilbage fra deres Folkeslags oprindelige levemaade og Charakter.*“

Midtvejs.

Reservelæge *Lange* anfører i „Bemærkninger om Grønlands Sygdomsforhold“ i 1864, at: „*Gonorrhoe have, saavidt jeg veed heller ikke tidligere været iagttagne i Grønland, men i Sommer havde jeg ved Ivigtut Leilighed til at overbevise mig om, at Grønlænderinderne baade selv smittes deraf og forplante Smitten videre, ialfald til Europaerne. Hos grønlandske Mandfolk har jeg ikke iagttagen Gonorrhoeen.*“ Uanset, at der fra 1804 regelmæssigt observeredes syfilis hos tilrejsende europæere, påvistes ikke syfilis hos de bosatte før 1872. I 1872/73 fandt lægen ved Ivigtut syfilis hos 4 (danske) minearbejdere og 2 grønlandske tjenerinder og 3 af disses børn. Yderligere tilfælde af syfilis og gonore blev iagttaget i de følgende år, men der syntes fortsat ikke at være grønlandske mænd blandt disse. I 1894 skriver *Helms* vedrørende Ivigtut: „*Gonore var en meget hyppig Sygdom – medens den, saavidt jeg ved, aldrig er fundet hos en Grønlænder.*“ I 1897 beskriver *Meldorf* dog de første tilfælde af gonore hos to ugifte grønlandske mænd. De følgende 15 år ses sygdommen udelukkende i skibstiden, og først fra 1913 optræder gonoreen permanent i den ugifte grønlandske befolkning.

Det er værd at bemærke, at der går mere end 40 år fra iagttagelsen af kønssygdom hos de grønlandske kvinder i Ivigtut, og til de første tilfælde konstateres hos de grønlandske mænd.

Fra 1850 og fremefter foreligger en lang række beretninger om usædeligt levned blandt ugifte i Grønland, og særdeles nedsettende bemærkninger kommenterer de grønlandske kvinders leben med matroserne i skibstiden og de ugifte danskere iøvrigt. Det er dog igen øjebliksindtryk, og ikke beskrivende for ungdommen som helhed. Fødselsstatistikken fra 1850 til 1930 giver da også et ganske andet indtryk. Fødsler

udenfor ægteskab udgør i denne periode 5–6 procent af fødslerne i Grønland – i Danmark derimod 9–12 procent. Betragtes i stedet antallet af graviditeter påbegyndt før ægteskabet, bliver resultatet 8–9 procent uægteskabelige graviditeter i Grønland, og mellem 23 og 30 procent i Danmark. Sættes antallet af graviditeter hos endnu ugifte i relation til antallet af kvinder i den fertile alder (15–49 år), fås et bedre sammenligningsgrundlag. En sådan beregning viser, at der ved århundredskiftet forekom omkring 25 graviditeter pr. 1000 ugifte i Grønland og godt 60 pr. 1000 ugifte i Danmark. Det må antages, at der på dette tidspunkt ikke har været anvendt præventive midler i Grønland, og at disse kun sjældent anvendtes i Danmark. Det må derfor være berettiget at mene, at den førægteskabelige seksuelle aktivitet var

mindre i Grønland end i Danmark på dette tidspunkt. De uægteskabelige fødsler i Grønland var endvidere særlig sjældne for teenagers. Uden at korrigere for fødslerne inden ægteskabets 9. måned var fødsler blandt teenagers 4 gange så hyppige i Danmark som i Grønland. Alf Berthelsen giver i sin „*Grønlandske Medicinske Statistik og Nosografi*“ udtryk for undren over de relativt få uægteskabelige fødsler, idet han var af den opfattelse, at der var en udbredt promiscuitet mellem de unge. Som forklaring på dette tilsyneladende misforhold anfører Berthelsen, at der var minimal risiko for conception, idet samleje mellem grønlandske unge mentes „*celebreret*“ stående i næsten påklædt tilstand – og som han formulerer det i det engelske resume: „*Extramartial copulation is rarely consumated nowadays owing to the officially prevailing sexual morality.*“ At stående samleje også praktiseredes i Grønland, er vel ikke så overraskende, men postulatet, at kvinder på så enkel vis skulle kunne undgå uønskede svangerskaber, må derimod undre og lader sig ej heller bekræfte. Berthelsens mening om den seksuelle aktivitet blandt grønlandske unge frem til 1930 må utvivlsomt opfattes som en uberettiget generalisering udfra den adfærd, man fik indblik i hos dem, der pådrog sig kønssygdomme.

Efter 1930 bliver det imidlertid stadig vanskeligere at foretage sådanne sammenligninger. De illegale aborter bliver hyppigere i Danmark, medens sådanne ikke forekommer i Grønland. Muligheden for legal abort har været benyttet af stadig flere ugifte i Danmark, men indtil de seneste år kun sjældent i Grønland. Det er endvidere påvist, at anticonceptionelle midler har været benyttet i tiltagende udstrækning i tiltagende udstrækning i Danmark siden 1930. Anvendelsen af disse midler i Grønland kan næppe tillægges nogen betydning, før spiralen begyndte at vinde indpas i 1967–68. Med de undersøgelsesresultater, der refereres i *Sexualoplysningsudvalgets betænkninger*, kan der foretages en korrektion af de danske tal for uægteskabelige graviditeter. Af de derved fremkomne tal synes det at fremgå, at der omkring 1950–55 forekom forholdsmæssigt lige mange uægteskabelige graviditeter i Grønland som i Danmark. Der er i dette ikke inkluderet noget skøn over de anticonceptionelle midlers eventuelle indflydelse på antallet af graviditeter.

Nu.

Efter 1960 tyder fødselstallene på, at de uægteskabelige graviditeter nu forekommer hyppigere i Grønland end i Danmark, hvilket dog på grund af P-pillens udbredelse i Danmark ikke tillader konklusion om forskelle i seksuel aktivitet. Ved en sexologisk interviewundersøgelse af alle 15–19 årige (500) i det sydlige Grønland i 1968 kunne det imidlertid påvises, at 14 % af de 17 årige grønlandske piger var eller havde været gravide. I Danmark er det fundet (Ref. 22), at 13–14 % af de unge kvinder var gravide eller havde født, inden de fyldte 18 år.

Interviewundersøgelsen, der blev foretaget af forfatteren, og i det væsentlige med *Fru Cecilie Lund, Kanisartut*, som tolk, kan belyse visse sider af den seksuelle aktivitet og adfærd i Grønland, samt de unges sociale baggrund og uddannelsessituation. Undersøgelsen var inspireret af tilsvarende danske undersøgelser af *Auken*, *Hertoft* og *Ekstrøm*, hvorfor spørgsmålene til de unge var formuleret enslydende med henblik på at kunne foretage sammenligninger. De gennemgribende forskelle i kulturel baggrund, sociale skikke og aktuel problematik i de to samfund gør det midlertid vanskeligt at udlede relevante konklusioner af disse sammenligninger, idet vor viden om, hvilke sociale stimuli der ligger til grund for adfærdsmønstret i den enkelte socialgruppe, trods alt er begrænset.

Kun enkelte resultater og sammenligninger er relevante i denne forbindelse. Set i relation til Danmark viste de unge i Grønland sig at have en tidlig seksuel debut. Gennemsnitsalderen ved første samleje var for pigerne i Grønland 15 år, i Danmark 17–18 år. Tilsvarende gennemsnitsalder for drengene viste sig at være 16 år i Grønland mod 17 år i Danmark og 16 år i Sverige. Det må dog indskydes, at man ud fra erfaringerne om seksuel debut i forskellige socialgrupper, netop med den grøn-

landske socialgruppefordeling måtte have forventet en tidlig debut. At de grønlandske unge i hvert fald i 1968 gennemgående forlod skolen tidligere end danske jævnaldrende må også tillægges en vis betydning. Alt ialt forekommer det rimeligt at skønne, at de unge i Grønland næppe debuterer seksuelt tidligere end unge i Danmark under tilsvarende omstændigheder.

Både *Berthelsen* og *Garber* – fra eskimoisk Canada – er inde på den tanke, at den fælles briks i eskimoiske huse tidligt konfronterer børnene med forældrenes seksualvaner, hvorved de selv disponeres for en tidlig seksuel debut. Interviewundersøgelsen kan ikke bekræfte dette synspunkt. Uanset, at 55 % af de unge oplyste at have været vidne til seksuelt samkvem, havde kun 6 % iagttaget forældrene, medens de øvrige havde iagttaget unge eller voksne par og væsentligst udendørs. Første iagttagelse fandt for 2 % vedkommende sted før det 8. år, for 20 % inden de var 13, og de resterende 33 % efter at være fyldt 13 år. Der kunne ikke påvises nogen sammenhæng mellem tidlig seksuel debut og iagttagelse af samleje, men det må dog tilføjes, at det især var i bygderne, at de unge overværede disse intimere handlingsforløb, og at debutalderen der indtræffer tidligere end i byerne.

Antallet af coituspartnere kan tjene til belysning af, hvor liberalt partnervalget er i et område. Man må dog også her erindre sig forskelle i normer mellem by og land, socialgrupperne imellem, og derved også fra den ene erhvervsgruppe til den anden. Hertoft fandt, at blandt de studerende og skolesøgende 18–19 årige mænd i Danmark havde 13 % af de seksuelt erfarne haft 4 partnere eller derover, mod 60 % hos de ufaglært beskæftigede. 71 % af de ufaglært beskæftigede, seksuelt erfarne grønlandske mænd oplyste om mere end 3 forskellige partnere, medens 15 % af de skolesøgende havde lignende erfaringer. Hertoft fandt, at 13,6 % af de danske mænd, der havde debuteret seksuelt, oplyste om mere end 10 forskellige partnere, hos de grønlandske mænd havde 25,8 % tilsvarende erfaringer. Med forskellene i

samfundsstrukturer in mente er det på det foreliggende grundlag usikkert at konkludere. Da gennemsnitsalderen i det grønlandske materiale imidlertid er mindre end i det danske, må man dog kunne slutte, at de mandlige teenagers i Grønland har større seksuel erfaring end de danske på samme alderstrin.

Tilsvarende sammenligninger lader sig ikke gennemføre for kvindernes vedkommende, men vurderet i relation til *Kirsten Aukens* undersøgelser i slutningen af 40'erne synes konklusionen at måtte blive som hos mændene. Gennemsnitsalderen for første masturbation hos drenge viste sig at være den samme i Grønland som i Danmark – 14 år. Gennemsnitlig indtræder pigernes første menstruation nu også i 13 års alderen i Grønland.

Den heteroseksuelle aktivitet i form af coitus er som påvist utvivlsomt større hos de grønlandske teenagers idag end hos de danske. Der er dog ikke holdepunkt for, at den samlede seksuelle aktivitet inden det 20. år skulle være større i Grønland end i Danmark – i det mindste ikke for de unge mænd, idet disse teenagers i Danmark kun får udløst en begrænset del af deres seksuelle spænding ved egentligt samleje, medens det modsatte er tilfældet i Grønland. Det kan i denne forbindelse nævnes, at homoseksualitet – omend ikke ukendt i Grønland – dog er betydeligt mindre udbredt end i Danmark. Ingen af de unge mænd, men een af de grønlandske piger i undersøgelsen havde været involveret i et homoseksuelt forhold under ophold i Danmark. I Hertofts undersøgelse vedrørende danske mænd havde 7 af de 400 probander haft eet eller flere homoseksuelle forhold. Modsat Danmark er der endnu ikke rapporteret om homoseksuelt erhvervede veneriske sygdomme i Grønland.

Som den seksuelle adfærd mellem de unge i Grønland manifesterer sig gennem interviewundersøgelsen, øjnes der ikke mange lighedspunkter til den adfærd, de tidlige beretninger lader ane. Enkelte af de oprindelige eskimoiske seksualnormer kan dog endnu spores. Ifølge betænkningen fra den *Juridiske ekspedition* til Grønland i 1948–49 bedømtes voldtægt væsentligt mildere i Grønland end i Danmark, idet det opfattedes som legemsbeskadigelse, men ikke som en krænkelse af et etisk og religiøst begrundet tabu. Dette levn fra tidligere eskimoisk opfattelse af kvinden som mandens ejendom kom også frem ved samtalerne med de unge. Spørgsmålet, om kvinden burde underkaste sig mandens ønske om samleje, blev af 7 % (15) af de unge mænd og 3 % (8) af de unge kvinder besvaret med: ja. Ganske illustrerende stammede 6 af disse 8 kvinder fra familier, oprindeligt hjemmehørende på Østkysten, som jo kun siden 1894 har været i kontakt med europæiske normer. Indtil for 30 år siden blev leg med småbørns kønsdele enkelte steder i Grønland betragtet på lige linie med andre kærtegn indenfor familien. *Goldschmidt* har påvist, hvorledes denne norm „europæiseredes“ på få år efter en domfældelse på grundlag af retsregler, der afveg fra det lokalt accepterede.

De ændrede normer.

Man kan sige, at interviewundersøgelsen bekræfter, hvad antallet af uægteskabelige fødsler havde ladet formode – at der er en omfattende heteroseksuel aktivitet mellem de ugifte i Grønland i dag. Da der ikke foreligger tidligere undersøgelser over disse parametre for hele befolkningsgrupper i Grønland, er man i vurderingen af de åbenbare ændringer i seksueladfærd henvist til at benytte de omtalte beretninger og fødselsstatistikker som sammenligningsgrundlag. I de 250–300 år, der foreligger beretninger om, øjnes der, som førhen antydte, en langsomt fremadskridende ændring af de seksuelle normer i Grønland. For 200 år siden kom de første tilkendegivelser

af, at de grønlandske pigers holdning overfor det fremmede mandlige element i samfundet var ved at ændres. For godt 100 år siden kom de første tilfælde af kønssygdomme hos grønlandske kvinder, der holdt til hos danske arbejdere. I dette århundrede er der ved stigningen i antal fødsler udenfor ægteskab og det tiltagende antal registrerede tilfælde af kønssygdom fremkommet indicier, der må tydes som tegn på en radikal ændring af den seksuelle adfærd blandt de ugifte i Grønland og ganske særligt mellem de helt unge.

Baggrunden for, at der er sket så udtalte forskydninger i de seksuelle normer i det grønlandske samfund, er utvivlsomt af kompleks natur. Den tidsmæssige relation til den stadig bredere kontaktflade med det skandinaviske normsæt gør det dog naturligt at mene, at der må være en causal sammenhæng. Fra missionens første år søgtes de eskimoiske normer for ægteskabeligt samliv korregeret til, hvad der var acceptabelt i Europa, og et par menneskealdre efter Hans Egedes landing gav konebytning og flerkoneri sig stort set ikke mere til kende i Grønland. Missionen og handelen søgte at modvirke, at kolonisationen virkede „nedbrydende i sædelig henseende“ ved at begrænse søfolks og overvintrende hvalfangeres muligheder for at kontakte de grønlandske kvinder. Missionærerne i Grønland prøvede som præsterne i Danmark at holde de officielle seksualnormer – d. v. s. overklassens normer – i hævd. De ugifte danskere, der af nød eller eventyrlyst lod sig lokke til Grønland,

medbragte imidlertid almuens eller underklassens normer. Hjulpet af, at deres sociale position var gunstigere i Grønland, vandt de pigernes bevågenhed. At de derefter søgte at praktisere de normer, der var accepteret i deres kreds i Danmark, må vel betragtes som en selvfølgelighed. Uanset, at de bedste intentioner har ligget bag, må man vel idag sige, at forsøgene på at fastholde de eskimoiske normer ikke havde udsigt til at kunne lykkes. Den påvirkning, et samfund udsættes for gennem en kolonisation, er – uanset hvor lempelig en politik, der føres – en så afgørende ændring af de politiske og sociale forhold, at de sociale normer i løbet af kortere eller længere tid må tilpasse sig den nye situation. Denne tilpasning af seksualnormerne for de unge synes for Grønlands vedkommende at være nået omkring 1950. Forskydningerne i den seksuelle adfærd er imidlertid fortsat i Grønland, medens der endnu ikke er klart påviselige ændringer i Danmark. Dette har medført, at de grupper, der må betragtes som promiscuide, nu udgør en større del af ungdommen i Grønland end i Danmark. De seneste sexologiske undersøgelser fra Danmark (Hertoft, Ekstrøm o. a.) har suppleret vor viden om, hvilke baggrundsfaktorer der synes at disponere til et noget mere liberalt syn på valg af partner. Disse undersøgelsesresultater gør det naturligt at opfatte den mere omfattende promiscuitet i Grønland som et symptom på linie med det tiltagende misbrug af alkohol og de umiskendelige tegn på børn og voksnes tilpasningsvanskeligheder i den forcerede udviklingssituation, landet befinder sig i. *Herbert Shermann* fra Northern Science Research Group i Canada er utvivlsomt tæt ved sandheden om den aktuelle promiscuitet, når han i et brev skriver: „*The lack of a meaningful challenge in life seem to have given a more central place to sexuality in the individuals life.*“

Objektivt må man udfra foranstående konkludere, at der igennem de sidste 2–300 år er sket en sådan ændring af seksualnormerne i Grønland, at det i dag næppe er muligt at skelne disse fra normerne i de tilsvarende grupper i Danmark. Den seksuelle adfærd, der i disse år praktiseres blandt ugifte i Grønland, er uden forbindelse med eskimoisk tradition og må betragtes på linie med de øvrige utilsigtede bivirkninger som ved den igangværende udvikling.

Det emotionelle aspekt.

Med støtte i Alf Berthelsens publikationer og Peter Freuchens og andres rejsebeskrivelser har den tidligere praktiserede konebytning givet næring til den opfattelse, at promiscuitet langt fra skulle være en nyskabelse i Grønland, at der med andre ord skulle være tale om en ubrudt tradition frem til i dag. Denne udbredte mistolkning føles naturligvis som en belastning for den nationalt bevidste del af den grønlandske befolkning og kommer bl. a. til udtryk gennem nedenstående citat fra lederen i Atuagagdliutit/Grønlandsposten fra 18. feb. i år.

Under overskriften: „*Hvor langt skal vi ned i skidt?*“ skriver ansvarshavende redaktør Jørgen Fleicher bl. a.: „*Der er noget råddent ved Grønland. Ingen andre steder optræder kønssygdomme som epidemier.*“ Efter at have refereret en distriktslæges udtalelser om kønssygdomssituationen i en lokalavis skriver J. F. senere i lederen: „*Der må være mulighed for at indskrænke den personlige frihed, når man ikke er i stand til at forvalte den som et voksent og fornuftigt tænkende væsen.*“

J. F. foreslår derefter, at landsrådet vedtager, „*at hver enkelt patient, der lider af kønssygdom, får et klækkeligt bødeforlæg, og de værste smittebærere for en tid bliver berøvet personlig frihed. Det er bevidst sabotage af den lægelige tjeneste i Grønland og en underminering af Grønlands i forvejen ikke alt for gode renomé.*“ Lederen slutter med: „*Hvor langt skal vi ned i skidt, før de ansvarlige reagerer?*“

Denne reaktion er måske nok forståelig, men dog på samme tid forstemmende. Den er ej heller enestående, idet lignende forslag tidligere har været fremme. Det er dog en nutidig bekræftelse på Eilert Sundt's iagttagelser fra Norge i sidste århundrede, hvor han finder, at bønder og by-almuen levede efter normer, de højere klasser stod uforstående og fordømmende overfor, men som var selvfølgelige for de lavere klasser.

De socialgrupper i Grønland, der har annekteret de skandinaviske sexualnormer, udgør en større del af det grønlandske samfund end af det danske. Samfundsstrukturen i Grønland er yderligere belastet af en stadig større gruppe ugifte danskere, der medbringer seksualnormerne fra deres milieu i Danmark. Ej heller denne gruppe bør man stille urealistiske idealfordringer til.

Den relevante reaktion forekommer snarere at være besindelse og gennem større forståelse for problemets baggrund at prøve at finde frem til, hvilke virkemidler

der bør tages i anvendelse. Det er i det mindste ikke fair at laste de unge for en situation, der er skabt af en udvikling, de som følge af deres alder ikke har haft mulighed for at påvirke.

Litteraturliste:

1. *Auken, Kirsten*: Undersøgelser over Unge Kvinders Sexuelle Adfærd. København 1953.
2. *Berthelsen, Alf*: Grønlandsk Medicinsk Statistik og Nosografi. København 1937, Bd. II, s. 153 og 233.
3. *Collin*: Efterretninger om Grønland. Uddragene af Collegial-Acter af Aarene fra 1798 til 1807. Det Skandinaviske Litteraturselskabs skrifter, 5. årgang, 1809, s. 208.
4. *Cranz, David*: Historie von Grønland. Barby und Leipzig, 2. udg. 1770, s. 207.
5. *Cranz, David*: Historie von Grønland. Bibliothek der neusten Reischbeschreibungen, Nürnberg und Leipzig 1782, Bd. I, s. 191.
6. *Dalager, Lars*: Grønlandske Relationer. Sammenskrevne ved Frederikshaab Colonie 1752. I Louis Bobé's bearbejdelse. Det Grønlandske Selskabs Skrifter 1915, Bd. II, s. 4 og 49-50.
7. *Danell, David*: Christian Lundts Relations til Kong Frederik III om David Danells tre Rejser til Grønland 1652-54. Medd. af Louis Bobé. Danske Magazin 1916, 4. bd. II, s. 213.
8. *Egede, Hans*: Det Gamle Grønlands ny Perlustration 1741. Medd. af Louis Bobé i Medd. om Grønland, Bd. 54, 1925, s. 368, 372 og 74.
9. *Ekstrøm, Knud*: Gonorrhoe hos unge. Social-psykiatriske, seksuologiske og venerologiske aspekter. Munksgaard 1972.
10. *Feykes Haan, Laurens*: Beskrivelse af Straat Davids tilligemed sammes Indvaaneres Sæder, Skikkelse og Vaner, som ogsaa Deres Fiskefangst og andre Handlinger. Oversat ved Louis Bobé. Det Grønlandske Selskabs Årsskrift 1914, s. 80.
11. *Frobisher, Martin*: A True Discourse of the Late Voyages of Discoverie for Finding of a Passage to Cathaya and India by the North West. London 1578. Citeret efter Finn Gad: Grønlands Historie I, København 1967, s. 249.
12. *Garber, C. M.*: Marriage and Sex Costums of the Western Eskimos I. The Scientific Monthly, Bd. 41, 1935.
13. *Goldschmidt, Verner*: Retlig adfærd. Medd. om Grønland. Bd. 90, No. III, 1957, s. 104-8.
14. *Helms, O.*: Syfilis i Grønland. Ugeskrift for Læger 1894, s. 265-76.
15. *Hertoft, Preben*: Undersøgelse over unge mænds seksuelle adfærd, viden og holdning. København 1968.
16. *Jensen, Bent*: Et nyt Grønland i omrids. Grønland nr. 8, 1971, s. 228-30.
17. Juridiske Ekspedition til Grønland 1948-1949. Betænkning, Hefte 5, s. 41-43.
18. *Lange, C.*: Bemærkninger om Grønlands Sygdomsforhold. Bibliothek for Læger, 1864, Bd. 8, s. 43.
19. *Meldorf, Gustav*: Kliniske og Parasitologiske undersøgelser fra Grønland, 1910, s. 132.
20. *Olearius, Adam*: Vermehrte neue Beschreibung der muscowitischen und persischen Reyse etc. Schleswig 1656. Citeret efter Finn Gad: Grønlands Historie I, København 1967, s. 298.
21. *Saabye, Hans Egede*: Brudstykker af en Dagbog holden i Grønland i Aarene 1770-78. Ved H. Ostermann i Medd. om Grønland, Bd. 129, 1942-46, s. 44.
22. Seksualoplysningsudvalgets Betænkning 1. Bet. nr. 484, 1968.
23. *Sundt, Eilert*: Om giftermaal i Norge. Kristiania 1855. Citeret efter Preben Hertoft.